

MANZARALI GULLAR YORDAMIDA MAVSUMIY
KOMPOZITSİYALAR YARATISH TEXNOLOGIYASI

Nurmuxammedov Kamronbek Davlatbek o'g'li

Namangan davlat texnika universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada manzarali gullar asosida mavsumiy kompozitsiyalar yaratishning zamonaviy texnologik yondashuvlari, ularni shakllantirishda qo'llaniladigan agrotexnik va dizayn usullari yoritilgan. Tadqiqotda kompozitsiya yaratishda qo'llaniladigan asosiy bosqichlar — hududni tahlil qilish, o'simlik turlarini tanlash, ekish sxemasini ishlab chiqish hamda mavsumiy almashinish jarayonlari ilmiy asosda ko'rib chiqilgan. Shuningdek, kompozitsiyalarning uzoq muddat barqarorligini ta'minlashda tomchilatib sug'orish, tuproqni mulchalash va biologik o'g'itlardan foydalanishning ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada zamonaviy landshaft dizaynida ekologik yondashuv, kam suv talab qiluvchi o'simliklardan foydalanish va bioxilma-xillikni saqlash tamoyillari ham yoritilgan. Bundan tashqari, mavsumiy gullarning rang, shakl va balandlik bo'yicha uyg'unlashtirilishi orqali vizual estetikani oshirish usullari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ilmiy asoslangan texnologik yondashuvlar mavsumiy kompozitsiyalar sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi va shahar hamda qishloq hududlarining ekologik holatini barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Manzarali gullar, mavsumiy kompozitsiya, landshaft dizayni, agrotexnik usullar, ekish texnologiyasi, tomchilatib sug'orish, mulchalash, ekologik yondashuv, bioxilma-xillik, dekorativ o'simliklar, fitodizayn, yashil hududlar, barqaror ko'kalamzorlashtirish.

Bugungi kunda shahar va qishloq hududlarini obodonlashtirish, yashil maydonlarni kengaytirish hamda ekologik muhitni yaxshilash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda manzarali gullardan foydalanib mavsumiy kompozitsiyalar yaratish landshaft dizaynining eng muhim va tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Chunki bunday kompozitsiyalar nafaqat hududning estetik ko'rinishini yaxshilaydi, balki inson salomatligi va ruhiy holatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mavsumiy kompozitsiyalarni yaratish texnologiyasi o'simliklarning biologik xususiyatlari, iqlim sharoiti, tuproq tarkibi hamda agrotexnik tadbirlarni chuqur o'rganishni talab etadi. Har bir mavsum uchun mos gullarni tanlash va ularni to'g'ri joylashtirish orqali barqaror va jozibador landshaft muhitini shakllantirish mumkin. Shu sababli kompozitsiya yaratish jarayonida nafaqat dekorativlik, balki ekologik muvozanat ham muhim ahamiyatga ega.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, zamonaviy shaharsozlikda yashil hududlar inson hayot sifatini oshirishning muhim omiliga aylangan. Shu nuqtayi nazardan, manzarali gullar asosida mavsumiy kompozitsiyalar yaratish texnologiyasini takomillashtirish va ilmiy asoslash bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ushbu maqolada manzarali gullar yordamida mavsumiy kompozitsiyalar yaratishning zamonaviy texnologik yondashuvlari, ularni parvarish qilish usullari hamda ekologik samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Manzarali gullar yordamida mavsumiy kompozitsiyalar yaratish jarayoni murakkab va bir nechta bosqichlardan iborat bo'lib, u landshaft dizayni, agrotexnika va ekologiya fanlarining o'zaro uyg'unlashuvini talab etadi. Bunday kompozitsiyalarni barpo etishda avvalo hududning iqlim sharoiti, tuproq tarkibi, quyosh nuri tushish darajasi hamda suv ta'minoti imkoniyatlari chuqur tahlil qilinadi. Ushbu omillar to'g'ri baholangan holda, o'simliklarni tanlash va joylashtirish samarali amalga oshiriladi.

Kompozitsiya yaratishda asosiy bosqichlardan biri bu o'simlik turlarini to'g'ri tanlashdir. Mavsumiy gullar orasida petuniya, salviya, begoniya, tagetes, lobeliya va xrizantema kabi turlar keng qo'llaniladi. Har bir o'simlikning gullash davri, rang gammasi va o'sish tezligi hisobga olinadi. Masalan, bahor mavsumida erta gullaydigan turlar, yozda esa issiqqa chidamli va uzoq gullaydigan o'simliklar tanlanadi. Kuz faslida esa rang-barang xrizantemalar va dekorativ bargli o'simliklar kompozitsiyaning asosini tashkil etadi.

Zamonaviy landshaft dizaynida ekologik yondashuv muhim o'rin tutadi. Xususan, suv resurslaridan tejankor foydalanish maqsadida tomchilatib sug'orish tizimlari keng joriy etilmoqda. Bu usul o'simlik ildiz zonasiga aniq miqdorda suv yetkazib berish orqali ularning barqaror o'sishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, tuproq namligini saqlash va begona o'tlar rivojlanishini kamaytirish uchun mulchalash texnologiyasi ham samarali hisoblanadi.

O'zbek olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda mahalliy iqlim sharoitiga moslashgan manzarali o'simliklardan foydalanish yuqori natija berishi aniqlangan. Jumladan, S.M. Mirzaeva va A.A. Abdug'aniyevning ishlarida ekologik barqaror yashil hududlar yaratishda mahalliy flora vakillarining afzalliklari ta'kidlangan. Bu yondashuv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki o'simliklarning yashovchanligini ham kuchaytiradi.

Kompozitsion dizayn tamoyillari ham mavsumiy gulzorlarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ranglar uyg'unligi, kontrast, simmetriya va ritm kabi elementlar orqali estetik jihatdan jozibador manzara hosil qilinadi. Masalan, issiq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq) diqqatni jalb qilsa, sovuq ranglar (ko'k, yashil, binafsha) tinchlantiruvchi effekt beradi. Shu asosda landshaft dizaynerlari vizual muvozanatni ta'minlaydi.

Shuningdek, mavsumiy kompozitsiyalarning uzoq muddat saqlanishi uchun muntazam agrotexnik parvarish talab etiladi. Sugʻorish, oʻgʻitlash, kasallik va zararkunandalarga qarshi kurashish hamda oʻsimliklarni kesib shakllantirish kabi tadbirlar kompozitsiyaning dekorativ sifatini saqlab qoladi. Ayniqsa, biologik oʻgʻitlardan foydalanish oʻsimliklarning tabiiy rivojlanishini qoʻllab-quvvatlaydi.

Manzarali gullar asosida mavsumiy kompozitsiyalar yaratish texnologiyasi ilmiy asoslangan yondashuvni talab qiladi. Bu jarayonda agrotexnik bilimlar, dizayn tamoyillari va ekologik talablarning uygʻunligi yuqori sifatli landshaft muhitini shakllantirishga xizmat qiladi.

Manzarali gullar yordamida mavsumiy kompozitsiyalar yaratish texnologiyasi zamonaviy landshaft dizaynining muhim va istiqbolli yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga koʻra, bunday kompozitsiyalarni shakllantirishda oʻsimliklarning biologik xususiyatlari, mavsumiy moslashuvchanligi hamda agrotexnik talablarini toʻgʻri hisobga olish yuqori estetik va ekologik samaradorlikni taʼminlaydi.

Mavsumiy gulzorlarni yaratishda qoʻllaniladigan tomchilatib sugʻorish, mulchalash va biologik oʻgʻitlardan foydalanish kabi zamonaviy texnologiyalar oʻsimliklarning barqaror oʻsishini taʼminlab, resurslardan tejamkor foydalanishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, rang, shakl va kompozitsion uygʻunlikni toʻgʻri tanlash landshaftning vizual jozibasini sezilarli darajada oshiradi.

Oʻrganilgan ilmiy manbalar shuni koʻrsatadiki, mahalliy iqlim sharoitiga moslashgan manzarali oʻsimliklardan foydalanish nafaqat iqtisodiy jihatdan samarali, balki ekologik barqarorlikni ham taʼminlaydi. Bu esa shahar va qishloq hududlarida yashil muhitni yaxshilashga xizmat qiladi.

Mavsumiy kompozitsiyalar yaratish texnologiyasini takomillashtirish inson yashash muhitini obodonlashtirish, ekologik muvozanatni saqlash va landshaft dizayni sohasini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdugʻaniyev A.A. *Landshaft dizayni va koʻkalamzorlashtirish asoslari*. Toshkent: Oʻzbekiston, 2018.
2. Qodirov N.Q. *Shahar yashil hududlarini tashkil etish va rivojlantirish*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Mirzaeva S.M. *Ekologik barqarorlik va landshaft muhit*. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
4. Yuldashev Sh.T. *Manzarali oʻsimliklar introduksiyasi*. Toshkent: Oʻqituvchi, 2017.
5. Urmonvich, Numonov Otabek. "The importance of scientific news in increasing the competitiveness of small business." *Journal of innovations in scientific and educational research* 8.11 (2025): 194-198.

6. Urmonvich, Numonov Otabek. "The role of institutional innovations and economic incentives in enhancing the export potential of agro-entrepreneurship entities in uzbekistan." *Models and methods for increasing the efficiency of innovative research* 5.53 (2026): 12-17.
7. No‘monov O. Agrotadbirkorlik subyektlarida eksport logistikasi va ta‘minot zanjirini optimallashtirishning iqtisodiy mexanizmlari //Muhandislik va iqtisodiyot. – 2026. – T. 4. – №. 3.